

## ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΡΓΟ

### ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Το 1964, σε μια Ελλάδα ανυποψίαστη για περιβαλλοντικές καταστροφές, η **Νίκη Γουλανδρή** έγραφε: «Θεωρήσαμε ότι είχαμε την τύχη να γεννηθούμε σε μια χώρα που αποτελεί ένα από τα πιο ευνοημένα σημεία της Γης. Θεωρήσαμε την Ελλάδα ως τον Μικρόκοσμο του πλανήτη, μέσα στον οποίο θα δοκιμάζαμε την αντίσταση στην υποβάθμιση, θα αφυπνίζαμε την περιβαλλοντική συνείδηση με γνώση και ευθύνη.»

Αρχή εκπαίδευσης στο Μουσείο έγινε το 1974, με ξεναγήσεις από την ίδια τη Νίκη Γουλανδρή, στα πρώτα παιδιά που μπήκαν με ποδιές και άσπρα γιακαδάκια, να μάθουν για την ομορφιά και τα μυστικά της Ελληνικής φύσης.

Στη δεκαετία του '80, το Μουσείο άρχισε να εξακτινώνει τις δραστηριότητές του:

Κληροδοτήθηκε στο Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας το κτήμα **«Σπαρόζα»**, στην Παιανία, από την Βρετανή πολεοδόμο Jacqueline Tyrwhitt. Ο κήπος και η διαχείριση της πλαγιάς στην ανατολική πλευρά του Υμηττού όπου εκτείνονται τα 17,5 στρέμματα του κτήματος αποτελούν σήμερα παράδειγμα οικολογικής κηπουρικής μεσογειακού κλίματος.

Από το 1994, το «Σπαρόζα» αποτελεί την έδρα της *Mediterranean Garden Society* λειτουργώντας ως χώρος πληροφόρησης που απευθύνεται σε όσους ενδιαφέρονται για τα φυτά και τους κήπους των περιοχών της Μεσογείου.

Στην Κρήτη, το Τέμενος Μασταμπά αναστηλώθηκε από το Μουσείο Γουλανδρή και ξεκίνησε να λειτουργεί ως **Παλαιοντολογικό Μουσείο**. Αποτελεί παράρτημα του Μουσείου, παρουσιάζει τη γεωφυσική εξέλιξη της Κρήτης και σημαντικά παλαιοντολογικά και γεωλογικά ευρήματα της περιοχής. Στον ιδιαίτερο χώρο αυτό, υλοποιούνται σήμερα ξεναγήσεις και εκπαιδευτικά προγράμματα σε μαθητές, αλλά και ειδικές ξεναγήσεις σε Έλληνες και ξένους επισκέπτες.

Το 1991 το Μ.Γ.Φ.Ι. προχώρησε στην δημιουργία του **Ελληνικού Κέντρου Βιοτόπων - Υγροτόπων (Ε.Κ.Β.Υ.)**, για το οποίο μόλις ακούσατε από την Μαρία Κατσακιόρη, με ρόλο συμβουλευτικού οργάνου προς την Πολιτεία, να ασχολείται με την καταγραφή των υγροτόπων του ελληνικού χώρου και σκοπό να προωθήσει την αειφορική διαχείριση των ανανεώσιμων φυσικών πόρων στην Ελλάδα και σε άλλες περιοχές της Μεσογείου και της Ευρώπης.

Το 2000, με τη δημιουργία του **σύγχρονου Κέντρου Περιβαλλοντικής Έρευνας και Εκπαίδευσης - του Κέντρου ΓΑΙΑ**, με τη συμβολή της Ε.Ε. και το ελληνικό Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων ξεκινούν **νέα** εκπαιδευτικά προγράμματα, με τη σύμπραξη του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας του Λονδίνου, όπου ο επισκέπτης αντιλαμβάνεται τα μέτρα και τα χρονικά όρια της ζωής, καθώς και τις εξαντλούμενες πηγές ζωής, συνειδητοποιεί τις ευθύνες του να δράσει ως πολίτης σε κρίσιμες ώρες.

Μεγαλώνοντας, το Μουσείο Γουλανδρή ίδρυσε το **Εκπαιδευτικό του Τμήμα**. Τις διεξοδικές ξεναγήσεις ακολούθησαν εκπαιδευτικά προγράμματα, τα οποία αναδιαμορφώθηκαν, παρακολουθώντας τα διαθεματικά αναλυτικά προγράμματα και τα αντίστοιχα σχολικά βιβλία, σε συνεργασία με το Υπουργείο Παιδείας, με σκοπό να συμβάλλουν στην έγκυρη γνώση και στη διαμόρφωση περιβαλλοντικής συνείδησης στη νέα γενιά.

Η προσωπική συμβολή και η καθοδήγηση απ' τη **Νίκη Γουλανδρή** ήταν συνεχής, με ιδιαίτερα ψηλό τον πήχη στην ποιότητα παροχής υπηρεσιών προς το κοινό του Μουσείου και τον συνεχή έλεγχο για την αρτιότερη παρουσίαση των προγραμμάτων του, σ' όλες του τις φάσεις, από τον αρχικό σχεδιασμό, ως το τελικό αποτέλεσμα. Η Νίκη Γουλανδρή ήταν πάντα παρούσα, πρώτη στο γραφείο της κάθε πρωί, πρόθυμη να μας εμπνεύσει και να εργαστεί μαζί μας, ακούραστη να μας στηρίξει στις προσπάθειές μας. Αφήνοντας περιθώρια δημιουργίας, έβαζε τις κατευθύνσεις και τα όρια, προκειμένου η εκπαίδευση να εκφράζει το όραμά της.

Σήμερα, περνούν από τους εκθεσιακούς χώρους του Μουσείου, 40 - 45.000 παιδιά τον χρόνο, και εκπαιδεύονται μέσα από 33 διαφορετικά προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, που απευθύνονται σε μαθητές όλων των ηλικιών, ξεκινώντας από το νηπιαγωγείο.

**Στόχος των προγραμμάτων** αυτών είναι να ενισχυθεί η σύνδεση των παιδιών με τη φύση και να καλλιεργηθούν στάσεις και αξίες θετικές για τη διαφύλαξη του φυσικού πλούτου, όχι μόνο μέσα από τη γνώση, αλλά μέσα από τη χαρά της παρατήρησης και της έρευνας, της συνεργασίας και της δημιουργίας. Εκπονούνται ειδικά προγράμματα για ΑΜΕΑ - ας σημειωθεί ότι το Μουσείο Γουλανδρή έχει βραβευτεί για τα ειδικά αυτά προγράμματα το 2003 (έτος για άτομα με αναπηρία).

Για τα πιο μικρά παιδιά, τις **Κυριακές**, διοργανώνονται εκπαιδευτικά - ψυχαγωγικά προγράμματα, προκειμένου να προσφέρουν λίγο ποιοτικό χρόνο στη σύγχρονη οικογένεια (παιδιά- από 2 ετών και πάνω, μαζί με τους γονείς τους), με πληθώρα διαφορετικών θεματικών σχετικών με τη

φύση. Για μας, ιδιαίτερα ενθαρρυντικά είναι τα σχόλια των λιλιπούτειων επισκεπτών μας!

Μαζί με τους μικρούς, η παιδεία, στον τομέα του περιβάλλοντος, προσφέρεται και σε μεγάλους:

**Ομιλίες**, που τα τελευταία χρόνια έγιναν κύκλοι ομιλιών γύρω από το ίδιο θέμα για το ευρύ κοινό: ενδεικτικά αναφέρονται: η εξέλιξη των ειδών, τα φυτά, το έργο του Αριστοτέλη, η ιστορία του φυσικού κόσμου κ. α.

Τέλος, **Μεγάλα Προγράμματα**, για την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του κοινού για τη φύση και το περιβάλλον καθώς και τη διαχείριση των φυσικών πόρων που την συντηρούν : ενδεικτικά αναφέρω τα 2 τελευταία, που λειτουργούν και σήμερα: τα ορυκτά και ο άνθρωπος, και σεισμός στο Μουσείο.

Τέτοιου είδους προγράμματα περιλαμβάνουν ομώνυμη Έκθεση, Εκπαιδευτικά Προγράμματα και Ημερίδες για εκπαιδευτικούς.

Νέο μεγάλο τριετές πρόγραμμα για την κλιματική αλλαγή, ξεκινάει φέτος και αισιοδοξεί να εκπαιδεύσει όλα τα ηλικιακά επίπεδα επισκεπτών του Μουσείου. Μόλις πριν λίγες μέρες έκλεισε ο κύκλος ομιλιών με το ίδιο θέμα.

Κοντά σ' όλα αυτά, οι **επιστημονικές εκδόσεις**, έρχονται να προσθέσουν γνώση, σε θέματα περιβάλλοντος: Wild flowers of Greece, με απεικονίσεις φυτών από τη Ν.Γ. Φυτά του Ολύμπου, Παιώνιες της Ελλάδας, Λεξικό ονομάτων πουλιών, Ελληνικά δάση, Κοχύλια από τις Ελληνικές θάλασσες, Ερπετά από την Ελλάδα και την Κύπρο, Ελληνικοί Υγρότοποι κ. α.

Σήμερα είμαστε στην ευχάριστη θέση να δουλεύουμε για την **επικαιροποίηση των μόνιμων εκθέσεων**, τόσο στο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας, όσο και στο Κέντρο ΓΑΙΑ.

Έχει ήδη ξεκινήσει το έργο **«ΚΕΜ : Καινοτόμες Εφαρμογές Μουσείων»** το οποίο έχει ως αντικείμενο να αναβαθμίσει την εμπειρία του επισκέπτη, και να μετασχηματίσει τις λειτουργίες του Μουσείου, οδηγώντας το στη **νέα ψηφιακή εποχή**.

Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του Έργου ΚΕΜ, αναπτύσσεται μια ολοκληρωμένη λύση/εφαρμογή με τη χρήση καινοτόμων τεχνολογιών παρουσίασης Εκθεμάτων/ Υλικού και Εκπαιδευτικών Πρακτικών, η οποία: εξασφαλίζει τη στενότερη εμπλοκή των επισκεπτών με το περιβάλλον του Μουσείου, καλύπτοντας με σύγχρονο και ευέλικτο τρόπο τις ανάγκες διαφορετικών ηλικιακών ομάδων, δίνοντας ταυτόχρονα σε κάθε επισκέπτη τη δυνατότητα ανεξάρτητης περιήγησης.

Παρέχει εκπαιδευτικές δραστηριότητες που πολλαπλασιάζουν την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα της εκπαίδευσης, δεδομένου ότι καθίσταται εφικτή η υποστήριξη διευρυμένης θεματολογίας και η διαμόρφωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων με ποικιλία στην έκταση των εξεταζόμενων θεμάτων και το βάθος της επιστημονικής εξειδίκευσης. Η εφαρμογή είναι για χρήση σε φορητές συσκευές -tablets, που θα δίνονται στις σχολικές ομάδες, η οποία επιτρέπει στους επισκέπτες, μπροστά από προθήκες και εκθέματα, την πρόσβαση σε επιπλέον πλούσιο υλικό διαφορετικών μέσων, (βίντεο, φωτογραφίες, ήχο και έγγραφα).

Ενεργοποιείται με τη χρήση Beacons / QR codes και εμφανίζει με διαδραστικό τρόπο επικοινωνίας πολλαπλά επίπεδα τεκμηρίωσης που αναβαθμίζουν το περιεχόμενο που παρέχεται στους επισκέπτες. Έτσι, τα νέα εκπαιδευτικά προγράμματα θα μπορούν να αξιοποιούνται, είτε ως εργαλείο στα χέρια των εκπαιδευτών, είτε ανά εκπαιδευόμενο βάσει επιλεγμένων βαθμών ελευθερίας, είτε ακόμα ως **υλικό e-learning**.

Παράλληλα θα αναπτυχθούν παιχνίδια για διαφορετικές ηλικίες, τα οποία δρουν σαν συμπληρωματικά εργαλεία στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες και ταυτόχρονα αποτελούν ένα επιπλέον μέσο για την προσέλκυση του ενδιαφέροντος των επισκεπτών, όπως ενδεικτικά το κυνήγι θησαυρού.

Επίσης θα υπάρχει **σύνδεση σε πραγματικό χρόνο** με εξωτερικές τοποθεσίες (όπως με το αττικό ζωολογικό πάρκο) ώστε να είναι δυνατή η ζωντανή παρατήρηση της συμπεριφοράς διαφόρων ειδών. Τέλος, τοποθετείται τώρα ψηφιακή γωνία, όπου οι επισκέπτες μπορούν να εστιάζουν σε ειδικά θέματα από τα εκθέματα του Μουσείου, και να έχουν πρόσβαση σε εξειδικευμένα βίντεο από τις ερευνητικές δραστηριότητες του Μουσείου.

Ταυτόχρονα, το Μουσείο βγαίνει **εκτός των τειχών**, με:

1. **Προγράμματα σε απομονωμένα σχολεία της περιφέρειας:** έχουν ήδη εκπονηθεί εκπαιδευτικά προγράμματα σε απομακρυσμένες περιοχές της Ελλάδας, όπου οι μαθητές δεν καταφέρνουν να έρθουν μέχρι το Μουσείο. Απομονωμένα χωριά της Καρπάθου, της Ζακύνθου, της Κεφαλονιάς, των Κυθήρων, της Κρήτης, αλλά και απομονωμένα χωριά στην βόρεια Ελλάδα: Δελβινάκι, Άρτα, Γιάννενα, Κόνιτσα κλπ.
2. **Μουσειοβαλίτσα «Το μουσείο πάει σχολείο»** είναι ένα νέο υλικό του Μουσείου που ταξιδεύει από το 2018 σε σχολεία της Στερεάς Ελλάδας.

Από το 1974 ως σήμερα, πάνω από 5 εκατομμύρια επισκέπτες έχουν περάσει τις πόρτες του Μουσείου, απ' τους οποίους το 70% είναι μαθητές σχολείων.

Εμείς, που είχαμε την τύχη να μαθητέψουμε για πολλά χρόνια δίπλα στη Νίκη Γουλανδρή, αισθανόμαστε βαριά στους ώμους μας την κληρονομιά που μας άφησε – το καθήκον να μεταλαμπαδέσουμε στη νέα γενιά, **όλα όσα απαιτούνται**, ώστε να διαμορφωθούν συνειδητοποιημένοι πολίτες, με την ίδια ευαισθησία για την φύση και την προστασία της που είχαν και οι ιδρυτές του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας. Και να προχωράμε στο έργο μας, βασισμένοι **πάντα** στις θεμελιώδεις αυτές αξίες, αλλά με μια προσέγγιση νέα και φρέσκια, σαν τα παιδιά που περνούν την πόρτα του Μουσείου

«Μυρίζω ακόμα τη φρεσκάδα και το άρωμα που ζούσα όταν ζωγράφιζα» Νίκη Γουλανδρή.

Κηφισιά, 16 Απριλίου 2019

Λίλυ Ιακωβίδου Αλευρά  
Βιολόγος  
Υπεύθυνη Εκπαιδευτικού Τμήματος  
Μουσείο Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας  
Τηλ. 210-8015870 εσωτ. 527  
Φαξ 210-8012001  
E mail: [lalev@gnhm.gr](mailto:lalev@gnhm.gr), [lily.edu@hotmail.com](mailto:lily.edu@hotmail.com)